

Verslag van het overleg dat de Sociale Alliantie op 16 december 2009 had met staatssecretaris Jetta Klijnsma op het ministerie van SZW te Den Haag

Aanwezig vanuit ministerie SZW

Staatssecretaris Jetta Klijnsma
Hans Ton, inkomensbeleid
Menno Meihuizen, schuldhulpverlening
Heidi de Bodt, armoedebestrijding

Aanwezig vanuit de Sociale Alliantie

Leo Hartveld (FNV) voorzitter Sociale Alliantie
Bert van Boggelen (CNV)
Lodewijk de Waal (Humanitas)
Marijke Hempenius (CG-Raad)
Wilma Kuiper (CliP)
Tine Ansems (De Vonk)
Kristel Ashra (Cordaid)
Raf Janssen (secretaris Sociale Alliantie)

Agenda

Ter voorbereiding van het overleg is door de Sociale Alliantie een voorstellenbrief opgesteld. Op basis daarvan is een agenda opgesteld met daarop de volgende onderwerpen:

1. welkom door de staatssecretaris
2. de toereikendheid van de verzorgingsstaat
3. werkende armen
4. inkomenspositie van minima
5. schuldhulpverlening (m.n. onderzoek naar alleenstaande moeders in SHV)

ad 1 : Graag frequenter overleg

Na de verwelcoming en het voorstellingsrondje spreekt **staatssecretaris Jetta Klijnsma** de nadrukkelijke wens uit om minimaal twee keer per jaar met de Sociale Alliantie overleg te voeren en er ook wat meer tijd voor uit te trekken. De gevolgen van de economische crisis laten zich voelen in heel de samenleving, aldus de staatssecretaris. Zeker aan de onderkant van de samenleving zullen deze gevolgen merkbaar zijn. De Sociale Alliantie heeft voeling met heel veel en heel verschillende groepen in de samenleving. De Staatssecretaris wil graag regelmatig horen wat de organisaties van de Sociale Alliantie tegenkomen in hun dagelijkse werk. Ze staat open voor suggesties en aanbevelingen. Zij heeft vernomen dat de Sociale Alliantie op kritische opbouwende wijze overleg heeft gevoerd met haar voorgangers. Op dezelfde wijze wil zij overleg voeren, maar wel graag iets frequenter. Afgesproken wordt dat minimaal twee keer per jaar een overleg plaatsvindt. Er zal ook een overleg plaatsvinden voordat het kabinet een standpunt inneemt over de voorstellen van de ambtelijke werkgroepen die zijn ingesteld om na te gaan waar en hoe bezuinigd kan worden op overheidsuitgaven. Zo spoedig mogelijk na het verschijnen van de rapporten van de werkgroepen vindt dit overleg plaats.

ad 2 : De toereikendheid van de verzorgingsstaat

Lodewijk de Waal schetst twee met elkaar botsende beelden van de huidige samenleving. Enerzijds is het een samenleving waar veel gedaan wordt door vrijwilligers, waar mensen bereid zijn offers te brengen voor elkaar, elkaar te helpen, zorg te dragen voor sociale cohesie. Anderzijds is er een groeiend aantal mensen die tot de categorie van de 'onrendabelen' gerekend kunnen worden, die weinig of geen mogelijkheden hebben om mee

te doen in de samenleving, die niet meetellen. Voor een groeiend aantal mensen is werk niet langer de weg uit de armoede. Voor veel mensen is de maatschappij te complex, ze raken de weg kwijt, kunnen niet meekomen, zakken door de bodem van het bestaan. De ongelijkheden in de samenleving worden groter. Dat stelt de samenleving voor de vraag hoe deze samenleving duurzaam bij elkaar te houden? Dat is de uitdaging van de komende jaren. Hoe kan de verzorgingsstaat opnieuw zodanig vorm worden gegeven dat de sociale cohesie en de solidariteit op een toekomstbestendige wijze. Hoe kunnen we als samenleving werken aan een duurzaam herstel van de economie en hoe realiseren we tegelijkertijd een rechtvaardige verdeling van werk en inkomen? Lodewijk de Waal ziet weinig tot geen aanzetten in de samenleving die een antwoord geven op deze vraag. De tendens die hij waarneemt is dat er een afbraak van voorzieningen plaatsvindt met de redenering dat dit moet leiden tot meer inzet van de mensen. Zijn waarneming is dat dit niet zo gaat werken. **Tine Ansems** vult aan dat er een toename is van individuele noden. Dat uit zich in een groeiend beroep op sociale fondsen. Mensen die het voorheen nog net konden redden, lukt het nu niet meer. Ze vragen hulp bij noodfondsen. Deze krijgen vanwege de crisis minder inkomsten.

Staatssecretaris Jetta Klijnsma geeft te kennen dat zij zich in het geschetste beeld herkent, mede vanuit haar ervaringen als wethouder in een grote stad. Ze ziet als grote uitdaging voor de komende jaren: de tering naar de nering zetten en tegelijk de mensen waar de Sociale Alliantie over spreekt niet in de steek te laten. Afgezien van enig incidenteel geld voor het aanpakken van de hoogste prioriteiten, zal er de komende jaren in structurele zin zeker niet meer geld beschikbaar zijn voor sociaal beleid. Het kabinet zal de begroting structureel in orde moeten brengen. De komende maanden worden daar voorstellen voor gedaan. Organisaties als de Sociale Alliantie moeten dat goed in de gaten houden en een eerlijk beeld schetsen van de uitwerking die eventuele voorstellen kunnen hebben voor de mensen die aan de kant staan, die nu al aangeduid worden als de 'onrendabelen'.

Leo Hartveld wijst erop dat de veranderingen in de verzorgingsstaat in het algemeen en de sociale zekerheid in het bijzonder ook hun doorwerking hebben op mensen die nog niet aan de zijlijn van de samenleving zijn gezet: de onzekerheid werkt door in de middenklasse van de samenleving en veroorzaakt daar onrust en onvrede. Hij verwijst naar onderzoek van het CPB waaruit blijkt dat procentueel in 1970 meer uitgegeven werd aan sociale zekerheid dan in 2009. Dat staat haaks op de steeds breder uitgedragen politieke overtuiging dat bezuinigingen op de sociale sector onontkoombaar zijn. Verder verwijst hij naar recent onderzoek van Wiemer Salverda waarin wordt aangetoond dat het minimumloon structureel achtergebleven is bij de gemiddeld verdiende lonen. Hij verzoekt de staatssecretaris haar ministerie commentaar te laten leveren op de cijfers die in de onderzoeken van CPB en Salverda worden gepresenteerd. De Sociale Alliantie zal zeker laten weten welke gevolgen bezuinigingen – als deze onverhoopt worden doorgevoerd – hebben voor mensen met de laagste inkomens. Het is echter zaak een meer pro-actieve houding aan te nemen en ook vanuit de politiek in te spelen op de vraag die nu uiterst actueel is: vanuit welke maatschappelijke en politieke opvattingen geven we als samenleving inhoud en vorm aan de verzorgingsstaat?

ad 3 : Werkende armen

Via een publicatie en een tentoonstelling is door de FNV de problematiek van de werkende armen in kaart gebracht. **Leo Hartveld** vestigt de aandacht op vijf signalen uit dit tijdsmonument:

1. De problematiek is het ergste bij alleenstaande ouders met kinderen.
2. Juist deze groep wil vaak wat meer werken, maar komt daarmee toch niet uit de situatie van armoede. Daarom moeten er volwaardige grotere deeltijdbanen komen, en voorzieningen in de sfeer van kinderopvang.
3. Voor een deel is de problematiek van de werkende armen een gevolg van de marktwerking: wat vroeger volwaardige banen waren zijn nu bijbaantjes geworden. Dat geldt onder meer voor banen bij de post.

4. Werk boven inkomen. Dat was altijd het adagium. De druk op de sociale zekerheid is mede de oorzaak van het vraagstuk van de werkende armen. Er is een klimaat ontstaan waarin het vanzelfsprekend is een tegenprestatie te leveren voor het ontvangen van een uitkering. Dat mondt uit in een plicht tot vrijwilligerswerk. Op zich is er niets tegen een activerende aanpak, maar het moet ook in materieel opzicht perspectief bieden aan mensen. Werk moet lonen!
5. De tarieven waarvoor zzp'ers werken, moeten werken, zijn vaak benedenmaats. Dat heeft te maken met het achterblijven van het minimumloon. Salverda heeft daarover cijfers gepresenteerd. Het zou het ministerie van SZW sieren als ze met een reactie zouden komen op deze cijfers.

De **staatssecretaris** geeft aan dat ze het geschetste beeld herkent. Wat betreft alleenstaande ouders met kleine deeltijdbanen en vaak kleine inkomsten wijst ze op de Taskforce DeeltijdPlus die inzet op een vergroting van de deeltijdbanen. Het stimuleren om meer uren te gaan werken en het beschikbaar stellen van passende voorzieningen die dat ook mogelijk maken, maken deel uit van de extra aandacht die het kabinet heeft voor de positie van kinderen die opgroeien in een situatie van armoede. Werken zorgt niet alleen voor inkomen, maar biedt daarnaast nog een aantal aspecten die van belang zijn om mee te doen in de samenleving. Daarom wordt ook vastgehouden aan het adagium dat werk boven inkomen gaat. Er zijn mensen die te weinig kunnen verdienen om zelfstandig in hun bestaan te voorzien. In zo'n situaties moet het inkomen worden bijgeplust, opdat er het perspectief is van een toereikend inkomen. De discussie waarvoor we komen te staan zal gaan over de vraag hoe dit betaald kan blijven worden. **Raf Janssen** en **Lodewijk de Waal** brengen naar voren dat daarbij ook nog eens de vraag speelt in hoeverre het sociaal minimum wel toereikend is. Het sociaal minimum en het minimumloon zijn vanaf de jaren tachtig regelmatig achtergebleven bij de welvaarts- en loonontwikkeling. Die achterstand is nooit ingehaald. Daar wordt in veel discussies te gemakkelijk over heengestapt. **Marijke Hempenius** en **Tine Ansems** voegen hieraan toe dat het vrij besteedbare deel van het inkomen alsmat kleiner is geworden, mede vanwege de stijgende eigen bijdragen die mensen moeten betalen als ze een beroep moeten doen op sociale voorzieningen.

ad 4 : Inkomenspositie van minima

Geconstateerd wordt dat in de context van de vorige onderwerpen hierover reeds het nodige is gezegd. Omdat de tijd dringt wordt besloten dit onderwerp op dit moment te laten rusten.

ad 5 : Schuldhulpverlening

Kristel Ashra vertelt dat bij noodfondsen als Cordaid steeds meer aanvragen kwamen om hulp voor alleenstaande moeders die te maken hadden met problematische schulden. Dat was de aanleiding om samen met de Sociale Alliantie het onderzoeksbureau KWIZ te vragen de situatie van dergelijke alleenstaande ouders in kaart te brengen. Daarbij is geprobeerd meer zicht te krijgen op de structurele positie van afhankelijkheid waarin veel vrouwen met problematische schulden verkeren. Het onderzoek is uitgemond in een serie aanbevelingen die zij graag onder de aandacht wil brengen van de staatssecretaris.

In het verlengde daarvan vraagt **Tine Ansems** speciale aandacht voor de kinderen die in situaties van problematische schulden vaak letterlijk het kind van de rekening worden. Omdat ze moeten opgroeien in een situatie van armoede komt een aantal van deze kinderen later zelf ook weer terecht in een soortgelijke situatie van armoede. Het proces van overdracht van armoede op de volgende generatie moet worden voorkomen. De samenleving moet niet accepteren dat een dergelijk proces zich blijft voortzetten. De ouders en de kinderen moeten ondersteund worden om zelf weer greep te krijgen op hun eigen leven.

Staatssecretaris Jetta Klijnsma memoreert dat het kabinet 130 miljoen euro extra apart heeft gezet om gemeenten nog beter in staat te stellen om de problemen van problematische schulden aan te pakken en het ontstaan ervan met preventief beleid te voorkomen. Van dit geld is 5 miljoen apart gezet voor het werk dat landelijke organisaties op dit gebied

verrichten. De staatssecretaris vraagt nogmaals met klem haar te blijven confronteren met dergelijke signalen uit de samenleving en daarbij ook te melden welke aanzetten er zijn om vraagstukken van armoede en sociale uitsluiting met succes aan te pakken.

Raf Janssen vertelt nog kort over het project dat de Sociale Alliantie gaat uitvoeren in het kader van het Europese Jaar van de Armoedebestrijding. Dat project is erop gericht om in de lokale samenleving alle maatschappelijke krachten te mobiliseren om stap voor stap te werken aan de oplossing van het armoedevraagstuk. In opdracht van de gemeente Zwolle heeft Stichting CliP in deze stad reeds een dergelijk project in gang gezet onder de noemer 'Zwolle armoedevrij'. **Wilma Kuiper** overhandigt de staatssecretaris het verslag van dit project.

De **staatssecretaris** vindt het een positief en bemoedigend signaal en een mooie afsluiting van dit overleg dat door haar zeer op prijs is gesteld.

Tot zover het verslag van het overleg.
Het verslag is opgemaakt door Raf Janssen.
Helden, 31 december 2009